

Fogalmak, módszertan

[ELEF2009 kérdőív](#)

[ELEF2014 kérdőív](#)

[ELEF2019 kérdőív](#)

Vélt egészség: szubjektív egészségi állapot, az egészségi állapot önértékelése a „Milyen az Ön egészsége általában?” kérdésre adott válasz alapján.

Egészségi probléma miatt a mindennapi tevékenységek elvégzésében érzett korlátozottság: Korlátozza-e legalább hat hónapja a válaszadót valamilyen egészségi probléma a mindennapi tevékenységek elvégzésében; ha igen, milyen mértékben (mérsékelt, súlyosan).

A fogak és a szájüreg egészsége: önértékelés szerint, az „Általában véve hogyan értékelné fogainak, szájüregének egészségét?” kérdésre adott válasz alapján. A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Orvos által megállapított tartós betegség: a kérdőíven felsorolt hosszan tartó/krónikus betegségek közül azok, amelyeket orvos állapított meg, és a felvételt megelőző 12 hónapban érintették a válaszadót.

Orvos által receptre felírt gyógyszerek használata: A felvételt megelőző két hétben használt, orvos által receptre felírt gyógyszerek (fogamzásgátló tabletták/készítmények kivételével). A tabletták, kapszulák és a folyékony gyógyszerek mellett gyógyszernek tekintettük a különböző krémeket, kenőcsöket, porokat, cseppeket, spray-eket, injekciókat is. A kérdés ebben a formában 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Szeszesital-fogyasztás jellege: Azt a személyt tekintjük

- nagyivónak, aki hetente legalább 14 italt (1 dl sör = 0,2 ital; 1 dl bor = 0,5 ital; 1 cl rövidital = 0,2 ital) fogyaszt, ha férfi, illetve 7-et, ha nő. Nagyívó az is, aki legalább hetente egyszer egy alkalommal 6 vagy annál több italt iszik.
- mértékletes fogyasztónak, aki legalább hetente fogyaszt szeszesitalt, de nem nagyívó.
- alkoholt ritkán fogyasztónak, aki a heti gyakoriságnál ritkábban iszik szeszesitalt.

2009-ben az „elmúlt hét”, 2014-ben és 2019-ben egy „átlagos hét” alkoholfogyasztására vonatkozott a kérdés, amelyből a fenti kategóriák kiszámításra kerültek.

Dohányzás: Dohányzik, aki a felvétel időpontjában bármilyen dohányterméket használ (az e-cigaretta és hasonló elektronikus eszközök kivételével), függetlenül a fajtától és a használt mennyiségtől.

Zöldség- és gyümölcsfogyasztás: Milyen gyakran fogyaszt a válaszadó friss, fagyasztott, szárított vagy konzervgyümölcsöt, zöldséget vagy salátát. 2014-ben a frissen facsart gyümölcslét és zöldséglét is beleértve tették fel a kérdést. A kategóriák kialakítása két kérdésre adott válasz alapján történt:

- Milyen gyakran fogyaszt Ön friss, fagyasztott, szárított vagy konzervgyümölcsöt?
- Milyen gyakran fogyaszt Ön friss, fagyasztott, szárított vagy konzervzöldséget vagy salátát (burgonyát nem számítva)?

A válaszok összevonása az alábbi séma alapján történt:

Zöldség		Naponta		Hetente		Ritkábban, mint hetente egyszer	Soha
		többször	egyszer	4-6	1-3		
Gyümölcs				alkalommal			
Naponta	többször						
	egyszer						
Hetente	4-6		naponta				
	1-3				legalább hetente		
Ritkábban, mint hetente egyszer							
Soha						ritkábban, mint hetente, vagy soha	

Szabadidős és izomerősítő sporttevékenység: A WHO ajánlásának az felel meg, aki egy átlagos héten legalább 150 percet tölt aerob mozgással (kerékpározás, sportolás, rekreációs fizikai tevékenység) és kifejezetten izomerősítő, állóképességet fejlesztő gyakorlatokat végez legalább 2 napon. A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Testtömegindex (TTI): Kiszámítása során a kilogrammban megadott testtömeget osztják a méterben mért testmagasság négyzetével. A kapott érték alapján az adott személy a következő kategóriákba sorolható:

- sovány: $TTI < 18,5$
- normális testsúly: $18,5 \leq TTI < 25,0$
- túlsúlyos: $25,0 \leq TTI < 30,0$
- elhízott: $30,0 \leq TTI$.

Az ELEF esetében a testmagasság és a testsúly nem mért értékek, hanem a válaszadók adják meg azokat.

Családi állapot: A kérdőívek a hivatalos családi állapotra kérdezik rá.

- A házások közé beleértjük a bejegyzett élettársi kapcsolatban élőket is.
- Az özvegyek közé beleértjük azokat is, akiknek a bejegyzett élettársi kapcsolata az élettárs halála miatt megszűnt.
- Az elváltak közé beleértjük azokat is, akiknek a bejegyzett élettársi kapcsolatát jogilag megszüntették.

Urbanizáció foka:

- Sűrűn lakott terület: szorosan összefüggő településegüttest jelent, ahol minden településnek több mint 500 fő/km² a népsűrűsége, és amelynek teljes népessége legalább 50 000 fő.
- Közepesen lakott terület: sűrűn lakott területbe nem tartozó, szorosan összefüggő települések együttese, amelyek népsűrűsége külön-külön meghaladja a 100 fő/km²-t, és össznépességük legalább 50 000 fő, vagy sűrűn lakott területtel határosak.
- Ritkán lakott terület: olyan szorosan összefüggő településegüttest jelent, amely nem tartozik sem a sűrűn lakott terület, sem az átlagosan lakott terület kategóriájába.

Társas támogatottság: A mutató három kérdésre adott válasz alapján képződik: hány közel álló emberre számíthat a válaszadó személyes probléma esetén; mennyire érdekelnek másokat a vele történtek, illetve hogy szükség esetén milyen könnyen kapna segítséget a szomszédoktól. A legnegatívabb választ egynek kódoljuk, a skála további értékei pedig egyesével növekvő kódszámot

kapnak. Az így képzett összesített kódszám (S) legalacsonyabb értéke 3, legmagasabb értéke pedig 14, a képzett kategóriák pedig:

- gyenge: $3 \leq S \leq 8$
- közepes: $9 \leq S \leq 11$
- erős: $12 \leq S \leq 14$.

A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Mennyit tehet az egészségéért: Szubjektív megítélés szerint.

Jövedelem (kvintilisek): számítása az egy főre jutó nettó ekvivalizált háztartási jövedelem alapján történik. Az ekvivalizált jövedelem a háztartás havi nettó jövedelmének és az ekvivalens háztartáslétszámának a hányadosa (amelyhez az adott háztartásban egy 18 év feletti személyre 1, a további legalább 14 éves személyekre 0,5, a 14 év alatti személyek mindegyikére 0,3 a súly).

Általános jóllét: összességében az étellel való elégedettség mértéke a felvétel időszakában. Az elégedettséget 11 fokú skálán mérjük, ahol 0 jelenti azt, hogy egyáltalán nem elégedett, 10 pedig azt, hogy teljes mértékben elégedett az életével. A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Pillanatnyi jóllét (WHO-5 index): Az index egyetlen mérőszámmal fejezi ki különböző pozitív állapotok megélésének (vidámság, jókedv; nyugodtság, ellazultság; aktivitás, élénkség; friss ébredés, kipihentség; a napok érdekes dolgokkal voltak tele) a felvételt megelőző két hétben tapasztalt gyakoriságát. Az 5 alkérdésre egyenként adott, 0 és 5 közötti pontszámokat összeadva és 4-gyel megszorozva adódik egy 0 és 100 közé eső érték, amely minél nagyobb, a jóllét annál magasabb fokát tükrözi. A 0–28 közötti összpontszám a pillanatnyi jóllét alacsony, a 32–68 közé eső pontszám közepes, a 72–100 közé eső pontszám magas értéket fejez ki (az összpontszám csak négyvel osztható lehet, ezért nem fedik le a kategóriák a 0–100 közti intervallum teljes tartományát). A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

Fizikai, érzékszervi korlátozottság:

- súlyosan korlátozott, akinek súlyos látás-, hallás- vagy járásnehézsége van;
- mérsékelten korlátozott, akinek látás-, hallás- vagy járásnehézsége van, de nem/egyik sem súlyos.

Látásnehézség:

- súlyos látásnehézsége van annak, aki vak vagy (szemüvegviselés ellenére is) nagy nehézséget okoz számára élesen látni, illetve egyáltalán nem lát élesen;
- mérsékelt látásnehézsége van annak, akinek kisebb nehézséget okoz élesen látni.

Hallásnehézség:

- súlyos hallásnehézsége van annak, aki süket vagy (hallókészülék viselése ellenére is) nagy nehézséget okoz számára hallani a beszélgetőpartnerét, illetve egyáltalán nem képes rá;
- mérsékelt hallásnehézsége van annak, akinek kisebb nehézséget okoz hallani a beszélgetőpartnerét.

Járási nehézség:

- súlyos járási nehézsége van annak, akinek nagy nehézséget okoz segítség nélkül 500 métert sík területen gyalog megtenni, vagy 12 lépcsőfokon fel- vagy lemenni, illetve aki ezek közül legalább egyikre egyáltalán nem képes;
- mérsékelt járási nehézsége van annak, akinek legfeljebb kisebb nehézséget jelent sík terepen 500 métert vagy lépcsőn 12 fokot gyalog megtenni.

Depresszió foka a PHQ-8 teszt szerint: A lakosság mentális egészségi állapotát, a depresszió előfordulását felmérő kérdéssor ugyanazokra a tünetekre kérdez rá, mint amelyeket a betegség diagnosztizálása során vizsgálnak. A tünetek közül ugyanakkor csak nyolcat vizsgál (kevés érdeklődés vagy örömezés a tevékenységekben; szomorúság, lehangoltság vagy reménytelenség; rossz vagy túl sok alvás; fáradtság, kevés energia; rossz étvágy vagy túlzott evés; rossz érzések önmagával kapcsolatban; koncentrációs nehézségek; lelassult vagy túlságosan felgyorsult beszéd, mozgás), a hivatalos diagnosztika az öngyilkossági hajlamot is hozzáveszi, erre azonban a felvétel a kérdés érzékenysége miatt nem tér ki.

A nyolc szempontra adott válaszhoz tartozó kódértékek összege (S) alapján az alábbi öt kategóriát alakítottuk ki a depresszióra vonatkozóan:

- nincs: $S \leq 12$
- enyhe: $13 \leq S \leq 17$
- mérsékelt: $18 \leq S \leq 22$
- mérsékelten súlyos: $23 \leq S \leq 27$
- súlyos: $28 \leq S \leq 32$.

A táblázatokban az utolsó két kategóriát „súlyos” megnevezés alatt összevontuk.

A kérdés 2014-ben és 2019-ben szerepelt az ELEF-ben.

A **régiók** besorolását az adatfelvétel végrehajtásakor aktuális közigazgatási beosztás szerint közöljük.

A mintából adódó alacsony elemszám miatt nem közölhető adatok helyett „...” jelölést alkalmaztunk.